
Pedagogisch beleidsplan

Inhoudsopgave

Pedagogisch beleidsplan	1
1. Algemeen.....	5
1.1 <i>Visie van IKC Toermalijn.....</i>	5
1.1.1 Wie zijn wij	5
1.1.2 Een veilig schoolklimaat waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat.	5
1.1.3 Kind.....	5
1.1.4 Ouders	5
1.1.5 School	6
1.1.6 Toermalijn regels	6
1.2 <i>Kwaliteit en borging.....</i>	7
1.2.1 Professionalisering	7
1.2.2 Groep.....	7
1.2.3 IKC-leiding.....	7
1.2.4 Verantwoording, evaluatie en borging.....	7
2. Pedagogisch Beleid	9
2.1 <i>Sociaal-emotionele ontwikkeling.....</i>	9
2.1.1 Bevordering van de Sociale competentie en vaardigheden	9
2.1.2 Doel	9
2.2 <i>Aanbod lesprogramma voor goed gedrag.....</i>	9
2.2.1 De methode KWINK.....	10
2.2.2 Combinatie van lesmateriaal en spelletjes.....	10
2.2.3 De medewerker	10
2.2.4 Planmatig werken.....	11
2.3 <i>Executieve functies</i>	11
2.3.1 Ontwikkeling van executieve functies	12
2.3.2 Aanbod executieve functies op Toermalijn	13
3. Anti-pest- en mediaprotocol.....	14
3.1 <i>Definitie van pesten</i>	14
3.2 <i>Preventief handelen.....</i>	14
3.2.1 Preventiepiramide	14
3.2.2 Duidelijke en positief gestelde regels.....	16
3.2.3 Houding van de medewerker	16
3.2.4 Met elkaar in gesprek	16
3.2.5 Methode sociaal emotionele ontwikkeling	16
3.2.6 Overige activiteiten	16
3.2.7 Aanpak tussen schoolse opvang (TSO)	16
3.2.8 Aanpak buitenschoolse opvang (BSO Tinteltuyn)	17
2.3 <i>Curatief handelen</i>	17
2.3.1 De vijfsporenaanpak.....	18
2.3.2 Aanpak van ruzies en pestgedrag in vier stappen	18
3 <i>Mediawijsheid</i>	18
2.4.1 Onderwijs in mediawijsheid	19
2.4.2 Mediaprotocol Toermalijn.....	19

4. Sociaal burgerschap.....	21
3.1 <i>Actief burgerschap en sociale integratie</i>	21
3.1.1 Visie	21
3.1.2 Doelen	21
Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:.....	21
3.2 <i>Kerdoelen en competenties.....</i>	21
3.2.1 Leergebied overstijgende kerndoelen	21
3.2.2 Burgerschapscompetenties	22
Burgerschapscompetenties m.b.t. democratie	22
Burgerschapscompetenties m.b.t. participatie	22
Burgerschapscompetenties m.b.t. identiteit.....	22
3.2.3 Kerndoelen per leergebied.....	22
3.3 <i>Uitwerking actief burgerschap en sociale integratie op Toermalijn</i>	23
3.3.1 KWINK.....	23
3.3.2 Multiculturele samenleving.....	23
3.3.3 Lokale omgeving.....	23
3.3.4 Staatsinrichting:.....	24
3.3.5 Kinderenraad:.....	24
3.3.6 Verkeer	24
3.3.7 Kunst en cultuur	24
3.3.8 Sociale veiligheid	24
3.3.9 Mediawijsheid	25
3.3.10 Goede doelen	25
3.3.11 Milieu en omgeving	25
3.3.12 Sociale omgang en cohesie	25
4 <i>Verantwoording, Evaluatie en Borging</i>	26
5. Bijlagen	27
<i>Bijlage 1 – Stroomdiagram aanpak van ruzies en pestgedrag</i>	27
<i>Bijlage 2 – Pestprotocol IKC Toermalijn</i>	28
<i>Bijlage 3 – Adviezen aan ouders</i>	29

Inleiding

IKC Toermalijn werkt aan een veilig schoolklimaat, waarin kinderen, medewerkers en ouders de verantwoordelijkheid hebben elkaar steunen en met wederzijds respect met elkaar omgaan. Ook bereiden wij de kinderen voor op hun toekomstige rol in de samenleving. Deze uitgangspunten hebben veel met elkaar te maken.

In dit document beschrijven wij onze visie, doelen en aanpak met betrekking tot pedagogisch beleid, anti-pestten en sociaal burgerschap. Het pedagogisch beleidsplan geeft richting aan de aanpak binnen de groep en het IKC. Het beleidsplan is dynamisch. Nieuwe wetgeving, omstandigheden en inzichten kunnen zorgen voor verandering in het beleid. Dit pedagogisch beleidsplan geeft weer wat we als IKC Toermalijn belangrijk vinden voor kinderen, medewerkers en ouders en vanuit welke visie wij dit doen.

1. Algemeen

1.1 Visie van IKC Toermalijn

1.1.1 Wie zijn wij

Toermalijn is een integraal kind centrum (IKC) voor kinderen tot 13 jaar en staat open voor alle kinderen uit de Zaanstad. Het bestaat naast de basisschool, uit Peuterspelen (2-4 jaar) en buitenschoolse opvang. Toermalijn is een IKC met interconfessioneel basisonderwijs. Het onderwijs wordt gegeven met respect voor ieders godsdienst of levensovertuiging.

Op dit moment telt ICK Toermalijn 2 locaties (Marktstraat en Tulpstraat) en zijn we in afwachting van een nieuw te bouwen gebouw.

IKC Toermalijn telt ongeveer 290 kinderen, meestal wonend in Wormerveer. De populatie is gemengd met een grote diversiteit.

Vanuit onze Toermalijn missie 'ieder kind telt' en aansluitend bij de behoefte van onze populatie zijn wij als team gericht op het voorkomen of verkleinen van achterstanden in de ontwikkeling van kinderen.

De wijze waarop wij met kinderen omgaan is een fundamenteel uitgangspunt van ons pedagogisch beleid. Het is belangrijk dat deze visie met het team gezamenlijk structureel jaarlijks behandeld wordt, zodat deze geborgd wordt en ieders handelen overeenstemt.

In de pedagogische benadering van Peuterspelen, opvang en onderwijs wordt in alle situaties een gewerkt vanuit de basiswaarden veiligheid, verantwoordelijkheid en respect.

1.1.2 Een veilig schoolklimaat waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat.

IKC Toermalijn werkt aan een veilig schoolklimaat, waarin kinderen, ouders en personeel de verantwoordelijkheid hebben elkaar te steunen en wederzijds respect tonen. Zo stellen wij alle kinderen in de gelegenheid om met plezier naar Toermalijn te gaan. Dit is het uitgangspunt van het interconfessioneel (RK/ PC) basisonderwijs op onze school.

IKC Toermalijn staat open voor alle kinderen.

1.1.3 Kind

Een goede sfeer is een voorwaarde om tot spelen en leren te komen.

Onze zorg is, dat kinderen zich veilig voelen en uitgedaagd worden. Dit bevorderen wij door ze het gevoel te geven erbij te horen. Het aanbieden van nieuwe ervaringen maakt het kind steeds zelfstandiger. We stimuleren het kind zich te laten ontwikkelen op basis van de eigen mogelijkheden en dat versterkt het gevoel van eigenwaarde. Ook werkt dit preventief t.a.v. pestgedrag.

De inrichting van de lokalen speelt een belangrijke rol; die moet gezellig, overzichtelijk en onderwijskundig verantwoord zijn.

1.1.4 Ouders

Ouders zijn vanaf de geboorte het eerstverantwoordelijk voor hun kind.

De aandacht, zorg en interesse voor de kinderen is wat ouders en het IKC bindt. Binnen het IKC worden de kinderen begeleid volgens de in de organisatie afgesproken pedagogische visie: wij leveren een bijdrage aan de opvoeding van het kind.

Vanuit de verantwoordelijkheid van ouders voor hun kind worden zij betrokken bij de opvoeding binnen het IKC. We streven naar een optimale informatie-uitwisseling tussen IKC

en ouders. Waar sprake is van onduidelijkheid over onze pedagogische aanpak willen we onze keuzes zorgvuldig toelichten. In geval van het uiteenlopen van belangen tussen ouders en kind, streven wij naar constructieve communicatie die leidt tot oplossingen -op -maat. We streven naar win -win situaties: we willen in overleg met ouders komen tot een aanpak, die zowel haalbaar is in de thuissituatie als de schoolsituatie, ten gunste van het welbevinden en de ontwikkeling van hun kind. Waar díe geschaad dreigen te worden, kiezen wij (IKC) voor de belangen van het kind.

1.1.5 School

Het karakter van onze IKC komt o.a. tot uiting in onze identiteit:

- Samenwerken en communiceren in een sfeer van veiligheid en respect, waarbij iedereen verantwoordelijkheid draagt.
- Sociale vorming: aandacht voor de sociaal emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden.
- Begeleiden van executieve vaardigheden
- Gezamenlijkheid: herkenbaarheid van het IKC en gezamenlijke activiteiten.
- Godsdienstige vorming: lesaanbod, de dagopeningen en vieren van christelijke feestdagen.
- Bevordering van actief burgerschap en sociale integratie: overdracht van kennis en activiteiten t.a.v. de Nederlandse cultuur, democratie en de diversiteit in de samenleving

De volgende kenmerken worden nagestreefd:

• Veiligheid en geborgenheid	welbevinden
• Aandacht voor het individu	betrokkenheid
• Leren samenwerken	inlevingsvermogen en sociale flexibiliteit
• Leren zelfstandig te zijn	sociale autonomie
• Duidelijke eisen met betrekking tot de omgang met elkaar	impulsbeheersing
• Leren verantwoordelijkheid te nemen	sociaal initiatief
• Positieve, hoge verwachtingen tonen	uitdaging, motivatie en ambitie

1.1.6 Toermalijn regels

IKC-regels en verwachtingen t.a.v. gedrag worden gehanteerd door de hele bevolking en zijn gericht op alle vormen van gedrag, veiligheid, respect en verantwoordelijkheid. Zo wordt er een cultuur van betrokkenheid en eenduidigheid gecreëerd. Dit realiseren wij door het gebruik van *de matrix "gedragsverwachtingen in IKC"*, die in elk lokaal ophangt aan de datamuur. Regelmatig concreet benoemen en in herkenbare situaties herhalen en consequent handelen is de wijze van aanpak.

- Wij horen bij elkaar en zijn trots op Toermalijn
- Wij zijn aardig voor anderen
- Wij zorgen goed voor alle spullen

1.2 Kwaliteit en borging

1.2.1 Professionalisering

Het team is geschoold in het gebruik van Zien! (groepen 3 t/m 8), Kijk! (Peuterspelen en groep 1-2) en het opstellen van groepsplannen onder begeleiding van de SBDZW en Bazalt. De Bascule heeft het team geschoold in het onderkennen en beïnvloeden van de fasen van de groepsdynamiek en ingewikkeld gedrag.

Daarnaast heeft Kwintenssens ondersteund bij de invoering van de methode Kwink.

Een aantal leerkrachten hebben zich gespecialiseerd als gedragsspecialist en twee leerkrachten zijn aangesteld als anti-pest coördinator. Deze twee leerkrachten coördineren de borging en ontwikkeling van het pedagogisch beleid in samenwerking met de directie binnen Toermalijn.

1.2.2 Groep

Vanaf Peuterspelen tot en met 8 wordt het lesprogramma voor goed gedrag zoals in dit plan beschreven aangeboden.

Aan het begin van elk schooljaar wordt de matrix “gedragsverwachtingen in het IKC” in de groep geïntroduceerd en daarna wekelijks herhaald, zodat gewenst gedrag bevordert en gehandhaafd wordt.

De datamuur is een middel waarbij de groep steeds een klein aantal gezamenlijke verwachtingen (regels), doelen en resultaten zichtbaar maakt en nastreeft.

Tijdens een wekelijkse bespreking van de datamuur worden de kinderen actief betrokken bij plannen van aanpak ter verbetering van goed gedrag en het schoolklimaat. Ieder kind geeft in de datamap individueel het gevoel van welbevinden, doelen en resultaten weer.

1.2.3 IKC-leiding

De directie;

- Heeft een duidelijk beeld van de beginsituatie van de het IKC.
- Heeft de behoeften op gebied van discipline en veiligheid in kaart en evalueert deze jaarlijks met de ARBO-coördinator, de aandachtfunctionaris en anti-pest coördinator.
- Stuurt aan op planmatig werken en doelmatige strategieën voor in de school.
- Voert gesprekken met personeel, waaronder sollicitatie- en functioneringsgesprekken.
- Stimuleert professionalisering van het team.
- Betrekt het team bij het opstellen van een plan van aanpak ter verbetering van goed gedrag en klimaat binnen het IKC
- Heeft overzichten, t.a.v. verzuim, ongevallenregistratie en zo nodig van het aantal keren dat kinderen uit de klas gestuurd worden voor disciplinaire maatregelen.

1.2.4 Verantwoording, evaluatie en borging

Binnen onze organisatie dragen meerdere groepen tijdens diverse momenten hun verantwoordelijkheid voor een goed pedagogisch klimaat.

De wijze waarop het pedagogisch beleid uitgevoerd wordt is onderwerp van gesprek binnen alle geledingen. Behaalde ontwikkeling en resultaten worden op diverse vergaderingen geanalyseerd, geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd en bijgesteld. Door observatie, gesprek en evaluatie krijgen wij inzicht of wij de gestelde doelen bereikt hebben.

Geledingen zijn:

- IKC-leiding
- Leerkrachten, ondersteunend personeel en medewerkers Peuterspelen en opvang
- Medezeggenschapsraad
- Ouderraad en oudercommissie
- Tussen Schoolse Opvang

De concrete afspraken worden in de aangrenzende beleidsplannen, werkinstructies en IKC-regels beschreven, nageleefd en jaarlijks geborgd.

- Pedagogisch beleidsplan IKC Toermalijn
- Reglement TSO en evaluatie map
- Pedagogisch beleidsplan Peuterspelen Tinteltuin Peutertuin
- Matrix gedragsverwachtingen in IKC Toermalijn
- IKC-afspraken t.a.v. identiteit van het IKC: herkenbaarheid en godsdienstige vorming
- IKC-afspraken t.a.v. pestgedrag (anti-pest en mediaprotocol)
- Agora communicatieprotocol
- Beleidsplan sociaal burgerschap
- Agora Zorgplan
- Zorgplan Peuterspelen Toermalijn Peutertuin
- Werkwijze Toermalijn. Klassenmanagement volgens het GIP-model
- Werkplan Samenwerkend leren
- Werkplan Kaleidoscoop
- Scholingsbeleid

Overzicht van overige methoden en middelen:

- Godsdienstmethode Trefwoord, een uitgave van Kwintessens
- Overzicht van materiaal en programma's ter bevordering van de sociaal-emotionele ontwikkeling en sociale vaardigheden
- Methode 'KWINK'

2. Pedagogisch Beleid

2.1 Sociaal-emotionele ontwikkeling

De kinderen worden gevolgd in hun sociaal emotionele ontwikkeling. Wij gebruiken hiervoor het leerlingvolgsysteem ZIEN! in de groepen 3 t/m 8. Voor Peuterspelen en de groepen 1-2 wordt het leerlingvolgsysteem Kijk! Gebruikt. Deze registratiesystemen ondersteunen het observeren door de medewerker en levert na registratie handelingstips op.

De resultaten worden jaarlijks geanalyseerd en geëvalueerd door het team, waarna per groep een handelingsplan wordt opgesteld of bijgesteld.

De bevindingen kunnen ook aanleiding geven tot individuele handelingsplannen.

2.1.1 Bevordering van de Sociale competentie en vaardigheden

De drie belangrijkste leefmilieus voor kinderen in de basisschoolleeftijd zijn: de thuissituatie (eerste milieu), het IKC (tweede milieu) en de vrije tijd (derde milieu). Daarnaast vormen leeftijdgenoten, de woonomgeving en de media belangrijke factoren in het leven van de kinderen.

2.1.2 Doel

De manier waarop we omgaan met kinderen is zowel gericht op het hier en nu als op de toekomst. We willen de kinderen helpen zich te ontwikkelen tot actieve burgers in een democratische samenleving: sociale competentie is het vermogen om adequaat te handelen in sociale situaties.

Een kind is sociaal competent als het zowel rekening houdt met de eigen belangen als met een ander en als het dat doet volgens de waarden en normen die in de samenleving gelden. Hiervoor heeft het kind sociale kennis, vaardigheden en houdingen nodig.

Er is sprake van een democratische houding, wanneer het kind zowel de eigen waarden, normen en opvattingen als die van een ander respecteert en daarnaar handelt.

Participatie: richt zich op meedoen, meedenken, meebeslissen en mee willen doen aan de samenleving.

Identiteit: richt zich op het ontwikkelen van de persoonlijkheid van het kind. De relatie met anderen in onze multiculturele samenleving, waarbij het kind keuzes leert maken, is vormend.

Zie beleidsplan sociaal burgerschap.

2.2 Aanbod lesprogramma voor goed gedrag

De activiteiten en methoden vallen binnen de kerndoelen van het basisonderwijs: Mens en Samenleving, Oriëntatie op jezelf en op de wereld en op Mens en maatschappij.

Het IKC hanteert afspraken t.a.v. pestgedrag en mediawijsheid, beschreven in het anti-pest en mediaprotocol

Verder gebruiken alle geledingen: Peuterspelen, onderwijs, en opvang, hetzelfde overzicht om wenselijk gedrag te stimuleren namelijk *de matrix "gedragsverwachtingen in IKC Toermalijn"*.

Wij zijn van mening dat duidelijk helder gestelde verwachtingen t.a.v. veiligheid, respect en verantwoordelijkheid een plezierig speel- en leerklimaat mogelijk maakt. Regels en Gedragsverwachtingen worden duidelijk en positief geformuleerd overgedragen.

2.2.1 De methode KWINK

Binnen het IKC werken we planmatig aan de sociale competentie van kinderen van Peuterspelen tot en met groep 8 met de methode KWINK. Deze methode is een uitgave van uitgeverij Kwintessens. KWINK! is ontwikkeld in samenwerking met Dr. Kees van Overveld en gebaseerd op het boek 'groepsplan gedrag'. De methode is gebaseerd op twee belangrijke pijlers:

- Vijf bepalende groepsfasen in een schooljaar
Forming (oriëntatie), Norming (normen, regels en gedragsverwachtingen), Storming (strijd om hiërarchie), Performing (klas wordt groep, in een veilig klimaat) en Adjourning (afscheid).
- Vijf competenties: besef van jezelf, zelfmanagement, besef van de ander, relaties kunnen hanteren, keuzes kunnen maken. Daarmee wordt sociaal-emotioneel leren, dankzij Kwink op school, leren voor het leven!

De lessen die gegeven worden gedurende het schooljaar zijn volgens deze pijlers opgebouwd. De lessen worden volgens een vaste planning en volgorde gegeven, zo passen de lessen binnen de vijf groepsfasen die een groep gedurende het schooljaar doorloopt. Iedere groep werkt aan dezelfde competentie aangepast op het niveau van de groep. Elke les beslaat een periode van twee weken, waarin één doel centraal staat. In die twee weken wordt tijdens de les, maar ook buiten de les, aandacht aan dat doel besteed. Op deze manier worden de kinderen uitgedaagd om in de praktijk toe te passen waarover ze in de les met elkaar hebben. Bij de elke les is een 'Kwink van de week' aanwezig. Deze hangt zichtbaar in alle groepen, zodat kinderen en ouders van elkaar weten aan welk leerdoel gewerkt wordt.

2.2.2 Combinatie van lesmateriaal en spelletjes.

De kinderen worden zich via voorbeeldverhalen, (rollen)spelletjes, gesprekken, schrijf- en tekenopdrachten meer bewust van hun plaats in de groep en verwerven inzicht van de consequenties van hun handelen.

Rots en water

Voor specifieke groepen wordt het programma 'rots en water' ingezet. Het doel van het Rots en Water programma is het vergroten van de communicatie- en sociale vaardigheden en welzijn bij kinderen en jongeren en het voorkomen en/of verminderen van sociale problemen zoals pesten, conflicten, uitsluiting, meeloopgedrag en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De lessen worden gegeven door een gecertificeerde trainer.

2.2.3 De medewerker

De attitude van het personeel is gericht op het optimaal uitdragen van het pedagogisch beleidsplan, de aangrenzende beleidsplannen, werkinstructies en IKC-regels.

De medewerker heeft verantwoordelijkheid in een goede samenwerking met alle betrokkenen.

De medewerker bevordert gewenst gedrag tussen de kinderen onderling door dit te onderwijzen en door positieve en corrigerende feedback te geven.

De medewerker hanteert een doelmatig klassenmanagement, heeft actief toezicht in algemene ruimtes als gangen en plein om consequent gewenst gedrag vast te houden en mogelijke ordeverstoringen te voorkomen.

Met scholing, klassenconsultatie en intervisie werkt de medewerker voortdurend aan verbetering van de professionaliteit.

2.2.4 Planmatig werken

Medewerkers werken met een vaste cyclus voor observaties, registraties en het maken en bijstellen van groepsplannen en zo nodig individuele plannen. Deze cyclus is vastgelegd in de toetskalender.

Vanaf de zomervakantie volgt de medewerker bewust de vijf fasen van de groepsdynamiek, namelijk; Forming (oriëntatie), Norming (normen, regels en gedragsverwachtingen), Storming (strijd om hiërarchie), Performing (klas wordt groep, in een veilig klimaat) en Adjourning (afscheid). Deze fasen worden ook gevolgd door de methode KWINK.

Leerkrachten vullen in oktober de gehele vragenlijst van Zien! in. Daarnaast vullen kinderen uit groep 5 t/m 8 de leerling vragenlijst van Zien! in. Deze gegevens worden gebruikt voor het maken van het groepsplan gedrag. Om een compleet beeld van de groep te krijgen is er de mogelijkheid om voor de herfstvakantie een sociogram te maken. Leerkrachten stellen in oktober een nieuw groepsplan op. In januari wordt deze geëvalueerd en bijgesteld. In juni/juli wordt door leerkrachten en kinderen de gehele vragenlijst van Zien! nogmaals ingevuld. Deze gegevens worden gebruikt bij het maken van de eindevaluaties van het groepsplan gedrag. Deze wordt ook besproken tijdens de warme overdracht naar het volgend schooljaar. Gedurende het schooljaar worden 3 maal, voor het rapport, de items welbevinden en betrokkenheid ingevuld in Zien!.

De jaarplanning van de methode 'KWINK' wordt gebaseerd op de vijf gedragscompetenties en is voor iedere groep gelijk. De lessen in methode KWINK worden ieder jaar vernieuwd. Alle lessen van de methode worden gedurende het schooljaar gegeven.

Pedagogisch beleid wordt minimaal tweemaal per schooljaar ingepland op de teamvergaderingen. Aan het begin van het schooljaar wordt de planning doorgenomen. Tijdens de teambijeenkomst in januari worden de groepsplannen geanalyseerd en geëvalueerd door het team en wordt de kwaliteit van de groepsplannen gedrag kritisch bekeken. Ook wordt er jaarlijks een IKC-studiedag over pedagogisch beleid georganiseerd. In juni hebben de leerkrachten een warme overdracht naar de volgende groepsleerkracht. Tijdens dit gesprek, tussen de leerkracht, nieuwe leerkracht en ib-er, worden de observaties op het gebied van pedagogisch beleid van elke leerling besproken. Hiervoor worden leerkracht observaties en gegevens uit KIIK! en Zien! gebruikt.

2.3 Executieve functies

Executieve functies dragen bij aan het eigenaarschap van de leerling. Dit eigenaarschap sluit aan bij de verantwoordelijkheid van het kind voor zijn eigen werk en gedrag.

Executieve functies zijn een verzameling van processen die te maken hebben met het beheren van jezelf en de bronnen die nodig zijn om een doel te bereiken. Executieve functies hebben een controlerende en aansturende functie. Executieve functies helpen bij het uitvoeren van allerlei soorten taken¹.

¹ <https://slo.nl/thema/meer/jonge-kind/lexicon/executieve-functies/>

Executieve functies bestaan uit de volgende vaardigheden. Onderverdeeld in twee gebieden, namelijk denken en gedrag.

Denken

- *Planning/prioritering*

De leerling kan een plan bedenken om een doel te bereiken of een taak te voltooien. Hierbij moet hij ook in staat zijn beslissingen te nemen over wat belangrijk en wat niet belangrijk is.

- *Organisatie*

De kinderen kan dingen volgens een bepaald systeem ordenen.

- *Timemanagement*

De leerling kan inschatten hoeveel tijd hij voor een taak heeft, hoe deze het beste ingedeeld kan worden en hoe hij zich aan deze tijdslimiet kan houden.

- *Werkgeheugen*

De kinderen kan informatie in het geheugen vasthouden tijdens de uitvoering van complexe taken.

- *Metacognitie*

De leerling kan een stapje terug doen om zichzelf en de situatie te overzien. Een jong kind kan zijn gedrag veranderen als reactie op de feedback van een volwassene. Een tiener kan zijn prestaties evalueren en verbeteren door bijvoorbeeld naar andere te kijken die meer ervaring hebben.

Gedrag

- *Respons-inhibitie*

De leerling denkt na voordat hij iets doet. Hij neemt de tijd om een oordeel te vormen over een situatie en past het gedrag daarop aan.

- *Volgehouden aandacht*

De leerling kan zijn aandacht bij de situatie of opdracht houden, ondanks afleidingen, vermoeidheid of verveling.

- *Taakinitiatie*

De leerling begint direct en zonder uitstel, op efficiënte wijze, aan de opdracht.

- *Emotieregulatie*

De leerling kan zijn emoties reguleren zodat hij zijn doelen kan bereiken, zijn taken kan afmaken of zijn gedrag kan aanpassen.

- *Doelgericht gedrag*

De leerling kan een doel formuleren en deze binnen gestelde tijd behalen.

- *Flexibiliteit*

De leerling kan zich aanpassen aan veranderende omstandigheden. Hij kan schakelen tussen verschillende taken en wanneer zich belemmeringen of tegenslagen voordoen zijn plan aanpassen².

2.3.1 Ontwikkeling van executieve functies

De ontwikkeling van executieve functies begint al vanaf de geboorte en gaat door tot in de vroegvolwassenheid (21-24 jaar). Bij jonge kinderen zijn volwassenen degenen die bepaalde functies van de kinderen tijdelijk voor ze 'overnemen'. Kinderen nemen de aansturing geleidelijk steeds meer over. Er vindt een verschuiving plaats van externe naar interne aansturing. Van 'door een volwassene' naar 'door het kind zelf' gestuurd. De volwassene begeleidt met het doel dat het kind uiteindelijk zichzelf kan aansturen. De leerkracht heeft hierbij een coachende rol en geeft het kind de mogelijkheden om te oefenen. De leerkracht staat model voor het executief functioneren. De

² <https://www.bco-onderwijsadvies.nl/sites/bco-onderwijsadvies.nl/files/Whitepaper%20executieve%20functies.pdf>

leerkracht verwoord de inzet van executieve functies hardop. Zo geeft de leerkracht het kind de mogelijkheid om de aangeboden strategieën over te nemen.

2.3.2 Aanbod executieve functies op Toermalijn

De rol van de leerkracht is erg belangrijk voor de ontwikkeling van executieve functies bij kinderen. De leerkracht heeft hierbij een voorbeeldfunctie. De leerkracht draagt bij aan het versterken van executieve functies door:

1. De leerkracht kijkt wat een groep of leerling nodig heeft om een ontwikkelstap te zetten.
2. De leerkracht stelt een doel voor de groep en beschrijft deze in het groepsplan gedrag. Het doel moet haalbaar zijn. Klein beginnen kan grote ontwikkelingen met zich meebrengen.
3. Het werken aan executieve functies is onderdeel van het dagelijks handelen van de leerkracht.
4. Het lokaal is zo ingericht dat kinderen zelf spullen kunnen pakken en opruimen en taakproblemen zelf kunnen oplossen.
5. Het gebruiken van coöperatieve werkvormen draagt bij aan de ontwikkeling van executieve functies.
6. De leerkracht maakt het doel en de vordering hiervan zichtbaar op de datamuur. Dit draagt bij aan het vergroten van het eigenaarschap bij kinderen.

Het kan zijn dat het nodig is om een leerling specifiek doel op te stellen. Dit wordt zichtbaar gemaakt in de datamap van het kind.

3. Anti-pest- en mediaprotocol

3.1 Definitie van pesten

We geven de volgende definitie aan pesten: “Pesten is het systematisch uitoefenen van psychische en/of fysieke mishandeling door een leerling of een groep kinderen van één of meer klasgenoten, waarbij er sprake is van een **ongelijkwaardige** relatie.”

Pesten uit zich in gedragingen als het uiten van bedreigingen, slaan, schoppen en ander fysiek geweld, verbaal geweld, zoals schelden, uitlachen, belachelijk maken, buitensluiten en roddelen. Er is een groot verschil tussen plagen en pesten. In onderstaande tabel geven we kenmerken van plagen en pesten weer.

PLAGEN	PESTEN
<ul style="list-style-type: none">• Incidenteel/ kortdurend/ onregelmatig• Onbezonnen of spontaan• Wederzijdsheid• Geen vaste structuur: rolwisseling is mogelijk• Positieve bedoelingen• Beide partijen hebben plezier• Gelijkwaardige machtsverhouding: beide partijen kunnen het plagen stoppen• Heeft geen negatieve (psychische en/of fysieke) gevolgen• Meestal één tegen één• Vindt openlijk plaats	<ul style="list-style-type: none">• Structureel/ langdurig en herhaaldelijk blootstellen aan negatieve handelingen verricht door één of meerdere personen• Systematisch en berekenend• Eenrichtingsverkeer• Neiging tot vaste structuur: rolwisseling is vaak onmogelijk• Negatieve bedoelingen: bewust kwetsen• Het gepeste kind heeft verdriet, voelt zich eenzaam, onzeker en/ of bang• Ongelijkwaardige machtsverhouding: het slachtoffer is niet in staat het pesten te stoppen• Heeft schadelijke gevolgen• Meestal een groep tegenover een geïsoleerd slachtoffer• Andere kinderen kijken tegen de dader op• Gebeurt meestal stiekem

3.2 Preventief handelen

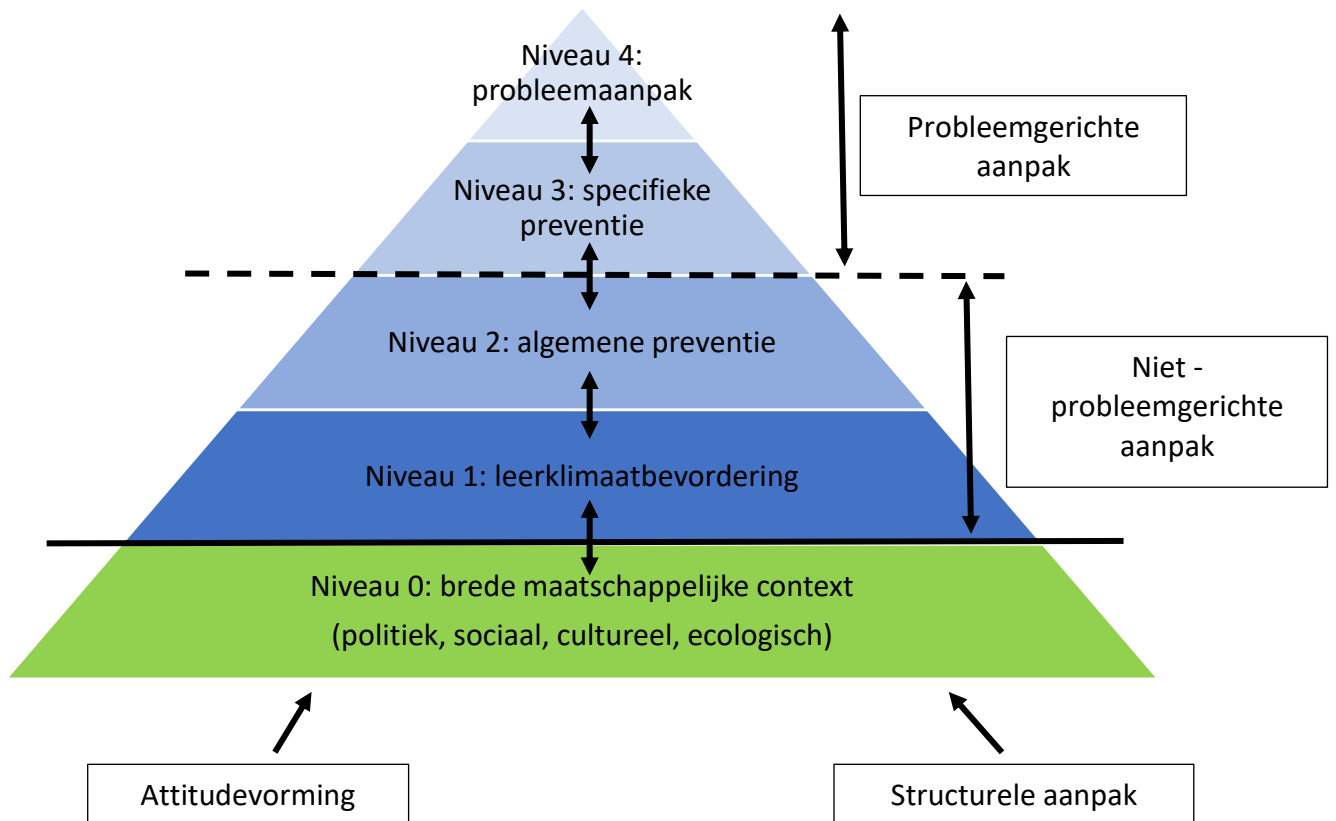
Toermalijn heeft een preventieve en curatieve aanpak. Enerzijds is het van belang het probleem te voorkomen. Dat vraagt om maatregelen in de preventieve sfeer. Anderzijds moet helder zijn wat de acties zijn als het pestprobleem zich desondanks voordoet.

3.2.1 Preventiepiramide

Pesten wordt het best voorkomen in een klimaat waarin duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar. De op schoolniveau afgesproken regels spelen hierbij een belangrijke rol. Naast de op schoolniveau afgesproken regels zijn er ook regels in de groep. Deze regels worden in de eerste weken na de zomervakantie door de leerkracht samen met de groep opgesteld. Elke leerkracht draagt er zorg voor dat in de periode tot aan de herfstvakantie veel aandacht besteed wordt aan regels voor de omgang met elkaar, vanuit het besef dat we als leerkrachten een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan een positieve groepsvorming. Elke leerkracht is consequent als het gaat om de

uitvoering van deze regels. Leerkrachten zijn op het plein actief, fysiek en betrokken aanwezig tijdens het buitenspelen van de groep.
De leerkracht kan bij de antipest-coördinatoren om advies vragen. De aanpak van Toermalijn is gebaseerd op de preventiepiramide Johan Deklerck. Dit model legt de nadruk op preventie.

Figuur: de preventiepiramide (Johan Deklerck)

Niveau 1 - Maatregelen of initiatieven die de bedoeling hebben het IKC-klimaat te verbeteren of in stand te houden; → o.a. IKC-regels, sfeer, vieringen, ouder als partner, MR, ouder/ leerkracht en leerling enquête

Niveau 2 - Algemene preventie maatregelen bedoeld om de draagkracht van kinderen, ouders, medewerkers en het IKC te versterken; → o.a. groepsregels, methode KWINK, medewerker aanwezig bij buitenspelen, kringgesprekken, intervisie, deelname aan activiteiten als week tegen pesten, mediawijsheid

Niveau 3 - Specifieke preventie maatregelen die doelen op welomschreven problemen en extra aandacht geven aan bepaalde doelgroepen; → aanpak van ruzie en pestgedrag stap 1- stap 3, time-out plek binnen school(tijdelijke time-out plek)

Niveau 4 - Curatieve of remediërende maatregelen die bedoeld zijn om bestaande moeilijkheden in de kiem te smoren of te helpen oplossen. → aanpak van ruzie en pestgedrag stap 4, bemande tijdelijke time-outplek buiten school. Wanneer probleemgerichte aanpak niveau 4 niet het gewenste effect heeft dan kan over gegaan worden tot de procedure schorsing of verwijdering

3.2.2 Duidelijke en positief gestelde regels

IKC-regels en verwachtingen t.a.v. gedrag worden gehanteerd door de hele schoolbevolking en zijn gericht op alle vormen van gedrag, veiligheid, respect en verantwoordelijkheid.

- Wij horen bij elkaar en zijn trots op Toermalijn
- Wij zijn aardig voor anderen
- Wij zorgen goed voor alle spullen

Dit realiseren wij door het gebruik van *de matrix 'gedragsverwachtingen in school'*, die in elk lokaal hangt op de datamuur. Regelmatig concreet benoemen en in herkenbare situaties herhalen en consequent handelen is de wijze van aanpak.

3.2.3 Houding van de medewerker

Van medewerkers wordt verwacht dat ze met betrekking tot het pestprobleem blijf geven van een oplettende en luisterende houding:

- Oppakken van signalen (o.a. kleineren, uitlechten, herhaaldelijk betrokken bij ruzies)
- Serieus nemen van verhalen van kinderen
- Doorgeven van informatie aan de anti-pestcoördinatoren
- Collectief toezicht op de naleving van afspraken (zowel op het plein als in het IKC)
- Overdrachtsgesprek tussen oude leerkracht, nieuwe leerkracht en IB-er
- Medewerkers brengen elkaar op de hoogte van signalen van pesten, zodat iedereen alert is

3.2.4 Met elkaar in gesprek

Kinderen en leerkracht voeren met regelmaat gesprekken waarbij ook onderwerpen als veiligheid, omgaan met elkaar, oplossen van ruzies e.d. aan de orde komen. In de gesprekken wordt pestproblematiek aan de orde gesteld. Met aandacht voor de volgende punten:

- Verschil tussen pesten en plagen duidelijk maken
- Kinderen informeren over de gevolgen van pestgedrag
- Duidelijk maken dat het inschakelen van de leerkracht bij pestgedrag niet wordt opgevat als klikken
- Duidelijk maken dat elke leerling verantwoordelijk is voor de sfeer in de groep en daarom de plicht heeft pestgedrag aan te kaarten
- Wie zwijgt stemt toe. Duidelijk maken dat de zwijgende middengroep medeplichtig is, omdat er geen actie ondernomen wordt het pesten te stoppen

3.2.5 Methode sociaal emotionele ontwikkeling

Het IKC werkt planmatig aan de sociale competentie van kinderen van groep 1 tot en met groep 8 met de methode KWINK. De methode is gericht op preventie en de kracht van een veilige groep.

3.2.6 Overige activiteiten

Gedurende het schooljaar wordt aandacht besteed aan:

- Groepsvormende activiteiten
- Week tegen pesten
- Mediawijsheid
- Methode 'Trefwoord'
- Ouders informeren over anti-pestbeleid
- Startgesprek tussen kind, leerkracht en ouder

3.2.7 Aanpak tussen schoolse opvang (TSO)

Ook bij het overblijven worden Toermalijn regels gehanteerd en wordt er gewerkt volgens het pedagogisch beleidsplan. De TSO-medewerkers (overblijfouders) hebben een actieve rol in het voorkomen van pestgedrag en handelen volgens het preventieschema. Kinderen worden (zoveel mogelijk) positief benaderd. Kinderen hebben behoefte aan duidelijke regels en grenzen en aan één

opdracht tegelijk. Het gedrag van het kind is géén onwil maar onmacht. Medewerkers moeten alert zijn op pestgedrag en direct ingrijpen als kinderen geplaagd worden.

3.2.8 Aanpak buitenschoolse opvang (BSO Tinteltuin)

Wij besteden veel aandacht aan de sociale competentie. In de eerste plaats door ervoor te zorgen dat de kinderen zich veilig voelen in de groep en zich deel voelen van de groep. Samen spelen en samenleven, is erg belangrijk bij de opvang. Daarom wordt deze competentie als eerste besproken. Ieder kind is een sociaal wezen. Kinderen in de schoolleeftijd zijn actief bezig met het bepalen van hun positie ten opzichte van anderen. Dat gebeurt terwijl ze samen dingen doen, plannen maken, samen spelen en delen. Er worden vriendschappen opgebouwd en verbroken. De BSO kan daarbij een verlengde zijn van de school, als kinderen met hun klasgenoten in de groep zitten. Om in te spelen op bestaande vriendschappen mogen vriendjes en vriendinnetjes die niet op de BSO staan ingeschreven af en toe mee komen naar de BSO.

Voor kinderen die elkaar niet van school kennen, biedt de BSO nieuwe mogelijkheden voor het verkennen van sociale relaties. De pedagogisch medewerkers versterken de samenhang in de groep door samen met de kinderen een vertrouwde sfeer te maken. Ze stimuleren de kinderen om samen te werken en respect te hebben voor elkaar, ook als ze ver van elkaar af staan. Pedagogisch medewerkers stimuleren de kinderen om elkaar te helpen en samen plannen te bedenken en uit te voeren, dit komt naar voren in alle activiteitengebieden.

Omdat de BSO veel ruimte biedt voor ongestructureerde activiteiten, is er veel ruimte voor een natuurlijk proces van interactie tussen de kinderen. De pedagogisch medewerkers houden daarbij wel goed in de gaten of ze ondersteuning nodig hebben bij bijvoorbeeld het oplossen van conflicten of dat er ingegrepen moet worden zoals bij pestgedrag. We zijn ons ervan bewust dat de kinderen op school al de hele dag in een groep doorbrengen. De medewerkers geven de kinderen alle ruimte om na schooltijd een tijdje alleen te zijn, of samen met een paar kinderen, als ze daar behoefte aan hebben.

Samenzijn van de kinderen is een belangrijk pluspunt van kinderopvang. De pedagogisch medewerkers gaan daar op een actieve manier mee aan de gang. Ze stimuleren de sociale attentie van de kinderen voor elkaar. Ze introduceren nieuwe kinderen nadrukkelijk in de groep en nemen persoonlijk afscheid van kinderen die de groep verlaten. Ze versterken de onderlinge relatie en geven daarnaast de kinderen ruimte om alleen te spelen. De kinderen wordt geleerd om anderen met rust te laten als die geen behoefte hebben aan contact of met anderen willen zijn.

Pedagogisch medewerkers stimuleren het samenspel van de kinderen en respecteren dit door niet onnodig binnen te dringen in dat spel. De groepssamenhang wordt door de pedagogisch medewerkers versterkt door samen te praten, maar vooral ook door te doen: samen sporten en andere activiteiten uitvoeren.

De pedagogisch medewerkers geven de kinderen de gelegenheid om hun onderlinge botsingen samen op te lossen omdat kinderen daarvan leren hoe ze met anderen om kunnen gaan. Ze bieden steun door het stellen van vragen en het helpen bij het vinden van oplossingen

2.3 Curatief handelen

Op Toermalijn proberen we pesten te voorkomen, maar helaas komt het toch weleens voor. Dit kan zich buiten het zicht van de medewerker afspelen. Niet ieder kind durft dit bij de medewerker te melden. Wij vinden het van groot belang dat ouders signalen van pesten, zo snel mogelijk, bij de medewerker melden. De volgende curatieve aanpak wordt gehanteerd:

2.3.1 De vijfsporenaanpak

De vijfsporenaanpak is een benadering van pesten, gericht op de verschillende partijen die betrokken zijn: de gepeste leerling, de pester, de ouders, de klasgenoten en de school. De aanpak op Toermalijn is op de vijfsporenaanpak gebaseerd.

2.3.2 Aanpak van ruzies en pestgedrag in vier stappen

Stap 1 Kinderen proberen eerste zelf en met elkaar een ruzie op te lossen.

Stap 2 Op het moment dat de kinderen er niet uitkomen, hebben deze het recht en de plicht het probleem aan de meester of juf voor te leggen. De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek en probeert samen met hen de ruzie of pesterijen op te lossen en (nieuwe) afspraken te maken. Het probleem wordt besproken in de groep om de zwiigende meerderheid in te schakelen. Deze kinderen kunnen stelling nemen tegen de pester en de gepeste ondersteunen.

Stap 3 Bij herhaling van pesterijen/ruzies tussen kinderen worden ouders van betrokken kinderen hiervan op de hoogte gebracht door de groepsleerkracht en volgen er sancties:

- Een schriftelijke opdracht zoals een stelopdracht over de toedracht en zijn of haar rol in het pestprobleem
- Afspraken maken met de leerling(en) over gedragsverandering. De naleving van deze afspraken komen aan het einde van iedere week in een kort gesprek aan de orde

Ook wordt er gekeken naar hoe de pester geholpen kan worden. Wat zijn mogelijke oorzaken van het pesten, en hoe de pester geholpen kan worden om op een positieve manier relaties te onderhouden met andere kinderen.

De leerkracht brengt de anti-pestcoördinatoren op de hoogte van de genomen stappen en deze worden geregistreerd in de incidentenregistratie.

Stap 4 Bij het signaleren van pestgedrag neemt de leerkracht duidelijk stelling en voert een gesprek met de leerling die pest. Er volgen gesprekken met de ouders, van beide partijen afzonderlijk, waarin hen nadrukkelijk wordt gevraagd mee te werken aan het oplossen van het probleem.

Bij aanhoudend pestgedrag kan in overleg met de anti-pestcoördinatoren externe hulp (sociale vaardigheidstraining, GGD, huisarts e.d.) worden ingeschakeld. In deze situatie vinden ook vervolgesprekken met ouders plaats. Naast het bespreken van de te ondernemen interventies met de betrokken ouders is het belangrijk ook afspraken te maken over de beoogde resultaten. Zorgvuldige en duidelijke communicatie met betrokken partijen en verslaglegging zijn van groot belang. Bij onvoldoende resultaat wordt de procedure ontoelaatbaar gedrag (schorsing) in werking gezet.

Voor een schematische weergave van bovenstaande stappen zie bijlage 1 – stroomdiagram aanpak van ruzies en pestgedrag.

3 Mediawijsheid

Mediawijsheid is de verzameling competenties die je nodig hebt om actief én bewust te kunnen deelnemen aan de mediasamenleving. Mediawijsheid wordt vaak gebruikt als een containerbegrip. Het omvat alles wat te maken heeft met nieuwe media, sociale media, internet, smartphones, tablets en hoe je hiermee moet omgaan.

Sociaal online gedrag is een onderdeel van mediawijsheid. Daarom is het belangrijk om naast het aanleren van de juiste vaardigheden aandacht te besteden aan online gedrag, om cyberpesten te voorkomen. Kinderen zijn erg vaardig in het gebruiken van digitale communicatiemiddelen, maar ze zijn zich daarentegen vaak niet bewust van de risico's en overzien de gevolgen van grensoverschrijdend online gedrag niet altijd.

Digitaal pesten, ook wel cyberpesten genoemd, is pesten via de digitale media. Dit zijn social media zoals YouTube, Facebook, Tumblr, Twitter, Instagram, SnapChat, What's app en chatrooms. Via deze digitale media kan je heel gemakkelijk dreigende berichten versturen, belastende foto's of filmpjes plaatsen of iemand uitschelden.

Online pesten voelt veilig voor de dader omdat niemand het kan zien. Dit maakt het voor velen makkelijker om op deze manier te pesten. De dader blijft anoniem en hoeft het slachtoffer niet in de ogen te kijken.

2.4.1 Onderwijs in mediawijsheid

Om kinderen kritisch te leren omgaan met media is het van belang om binnen het onderwijs aandacht te besteden aan mediawijsheid. Op Toermalijn besteden we aandacht aan mediawijsheid op de volgende manieren:

- Week van de Mediawijsheid: Jaarlijks wordt landelijk de Week van de Mediawijsheid georganiseerd. Het doel is om aandacht te vragen voor een kritische en bewuste omgang met media. Tijdens die week besteden we aandacht aan activiteiten op het gebied van mediawijsheid.
- In het dagelijks lesaanbod besteden we aandacht aan het kritisch kijken naar bronnen. Kinderen krijgen onderwijs in studievastigheden.
- Aandacht voor gedrag op sociale media. Er worden gesprekken gevoerd en lessen gegeven over online gedrag.

2.4.2 Mediaprotocol Toermalijn

Mediaprotocol voor kinderen van Toermalijn

- Ik mag gaan surfen op het internet als ik aan een opdracht ga werken, waarbij ik zelfstandig informatie moet zoeken. Dit is voor een opdracht, bijvoorbeeld een spreekbeurt of een werkstuk
- Bij het zoeken naar informatie zoek ik met Google
- Bij het gebruik van een zoekmachine gebruik ik 'normale' zoektermen
- Pop-ups en andere reclame klik ik weg
- Ik mag alleen mijn voornaam gebruiken op het internet. Ik geef geen persoonlijke gegevens zoals mijn adres, telefoonnummer, emailadres of het adres van mijn ouders, school of andere bekenden
- Ik ga direct naar een medewerker als ik op internet vervelende of vreemde informatie tegenkom
- Ik zal nooit iemand, die ik op internet ben tegengekomen, toestemming geven mij in het echt te ontmoeten
- Ik zal 'internetpersonen' geen foto's van mezelf toesturen zonder toestemming van meester of juf
- Ik ga niet reageren op vervelende email berichten. Het is immers niet mijn schuld dat sommige mensen zich niet weten te gedragen. Als het heel vervelende dingen zijn waarschuw ik meester of juf
- Als ik werk aan mijn website zal ik me netjes gedragen. Mijn taalgebruik is immers een goede reclame voor mijzelf en Toermalijn
- Chatten en downloaden van bestanden is niet toegestaan op school. Bij twijfel overleg ik met meester of juf
- Je mag je mobieltje/spelcomputer gebruiken met toestemming van juf of meester. Zonder toestemming gebruik je geen mobiele telefoon op school.
- Je levert je mobiele telefoon (uitgeschakeld) in bij de leerkracht, deze neemt hem in bewaring.

- Je mag, na overleg, mailen met de juf of meester

Mediaprotocol voor personeelsleden van Toermalijn

- Personeelsleden zijn op de hoogte van de inhoud van het mediaprotocol voor de kinderen
- Internet wordt gebruikt voor educatieve doeleinden
- Met kinderen wordt regelmatig gesproken over mediawijs gedrag. Mediawijsheid duidt op het geheel van kennis, vaardigheden en mentaliteit waarmee burgers zich bewust, kritisch en actief kunnen bewegen in een complexe, veranderlijke en fundamenteel gemedialiseerde wereld.
- Websites of webpagina's van kinderen, die zij in opdracht van school maken, moeten worden gecontroleerd
- AGORA heeft in het communicatieprotocol beschreven dat personeelsleden alleen privé mobiele telefoons mogen gebruiken na overleg met de directie. Op Toermalijn gaan we ervan uit dat personeelsleden hun mobiel alleen gebruiken indien het echt noodzakelijk is
- AGORA heeft in het communicatieprotocol beschreven dat personeelsleden geen contacten met kinderen mogen onderhouden via profielsites e.d.
- Leerkrachten laten zich bij vertoning van films en tv-programma's adviseren door de Kijkwijzer en voor het gebruik van spellen/games door PEGI
- Persoonlijk contact heeft de voorkeur boven contact via de mail. Alleen in uitzonderingsgevallen kan de mail worden gebruikt voor de communicatie

4. Sociaal burgerschap

Uitwerking beleidsvoornemen ‘beschrijven en verder ontwikkelen van activiteiten in het kader van actief burgerschap en sociale cohesie’

3.1 Actief burgerschap en sociale integratie

3.1.1 Visie

Het voorbereiden van kinderen op hun huidige en toekomstige rol in de samenleving is een taak die mede ligt bij de school. De samenleving kenmerkt zich door pluriformiteit en democratie en is gebaseerd op grondrechten. Deze kenmerken vormen de pijlers van de Nederlandse samenleving en vragen om constante aandacht en onderhoud. Er zijn verschillen in visie op het type burger dat een samenleving vereist. Voorbeelden hiervan zijn individualistisch, aanpassingsgericht en kritisch democratisch burgerschap.

Op Toermalijn maken de kinderen kennis met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit. Die kennis komt niet alleen uit een boek, maar wordt ook geleerd door te oefenen in de praktijk.

3.1.2 Doelen

Met dit vakgebied willen we kinderen kennis, vaardigheden en houdingen (weten, kunnen, willen) bijbrengen om zich betrokken te voelen bij hun omgeving en de Nederlandse samenleving en hen in staat te stellen daaraan een bijdrage te leveren. Inhouden zijn afgestemd op leeftijd en niveau. Ouders en medewerkers vervullen een voorbeeldfunctie bij het in praktijk brengen van burgerschapsdoelen.

Veel van deze zaken komen terug bij het handen en voeten geven aan de levensbeschouwelijke identiteit van de school.

Bij burgerschapsvorming staan drie domeinen centraal:

- Democratie - kennis over de democratische rechtstaat en politieke besluitvorming; democratisch handelen en de maatschappelijke basiswaarden
- Participatie - kennis over de basiswaarden en mogelijkheden voor inspraak en vaardigheden en houdingen die nodig zijn om op school en in de samenleving actief mee te kunnen doen
- Identiteit - verkennen van de eigen identiteit en die van anderen; voor welke (levensbeschouwelijke) waarden sta ik en hoe maak ik die waar?

3.2 Kerndoelen en competenties

3.2.1 Leergebied overstijgende kerndoelen

Deze betreffen de volgende onderdelen:

- Werkhouding: de kinderen hebben belangstelling voor de wereld om hen heen en zijn gemotiveerd deze te onderzoeken.
- Gebruik van uiteenlopende leerstrategieën: Hieronder vallen: gerichte vragen stellen, feiten en meningen onderscheiden, samenwerken en met elkaar overleggen om tot een oplossing te komen.

- Zelfbeeld: de kinderen kunnen met hun eigen mogelijkheden en grenzen omgaan. Ze hebben zelfvertrouwen, kunnen gedragsimpulsen beheersen en durven voor zichzelf en anderen op te komen.
- Sociaal gedrag: de kinderen leveren een positieve bijdrage in een groep onder andere door respectvol omgaan met anderen en verantwoordelijkheid nemen voor te verrichten taken.

3.2.2 Burgerschapscompetenties

Burgerschapscompetenties m.b.t. democratie

De leerling is bereid en in staat om deel te nemen aan democratische processen van meningsvorming en besluitvorming;

- kan een mening vormen op basis van informatie en argumenten;
- kan daarvoor massamedia gebruiken;
- kan zijn mening verwoorden in dialoog, discussie en debat;
- kan meedoen aan besluitvorming binnen de eigen leefwereld (groep/klas, school, familie, het werk,) en de bredere samenleving;
- kan meedoen aan democratische verkiezing van vertegenwoordigers
- in de eigen gemeenschap, groep of klas;

Burgerschapscompetenties m.b.t. participatie

De leerling is bereid en in staat een bijdrage te leveren aan de (eigen) gemeenschap; doet actief mee aan

- vrijetijdsactiviteiten en het cultureel leven in de eigen leef- en woonomgeving;
- het openbaar leven, met respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen;
- De leerling is in staat om bij dit alles de eigen belangen op een adequate te behartigen.

Burgerschapscompetenties m.b.t. identiteit

- De leerling is in staat (door middel van begeleide reflectie) een realistisch zelfbeeld te ontwikkelen.
- De leerling is in staat (door middel van begeleide reflectie) een balans te vinden tussen het naleven van eigen (al dan niet groepsgebonden) waarden en normen en de algemeen aanvaarde waarden en normen in de Nederlandse maatschappij.
- De leerling kan omgaan met onzekerheden en spanningen die dit eventueel met zich meebrengt.

3.2.3 Kerndoelen per leergebied

In de kerndoelen per leergebied ontbreekt expliciete aandacht voor actief burgerschap, maar er zijn wel aanknopingspunten aan te wijzen:

- geschiedenis (multiculturele samenleving, arbeid)
- godsdienst/geestelijke stromingen: samenleving (vorming van kritische personen van wie respectvol en maatschappelijk verantwoord gedrag kan worden gevraagd, discriminatie, tolerantie, emancipatie, multiculturele samenleving, politie, rechtbank)
- Nederlandse taal:
 - mondelinge taalvaardigheid (ervaringen, mening, waardering of afkeuring weergeven);
 - leesvaardigheid (onder andere, betogende tekst relateren aan eigen mening);
 - schrijfvaardigheid (brief schrijven, gedachten, ervaringen, gevoelens ordenen).

Aan integratie en burgerschap gerelateerde kerndoelen voor het primair onderwijs zijn opgenomen in de doelen 36, 37 en 38:

36. De kinderen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

37. De kinderen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

38. De kinderen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met verschillen in opvattingen van mensen.

Ook aspecten van de kerndoelen 34 en 35 zijn van belang, en tot op zekere hoogte is ook kerndoel 39 aan burgerschap gerelateerd:

34. De kinderen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

35. De kinderen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

39. De kinderen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Een opdracht voor scholen is het geven van intercultureel onderwijs, actief burgerschap en sociale integratie. Hierbij staat, net zoals bij het beleven van onze identiteit, het zoeken naar ontmoeting en de overeenkomsten tussen verschillende culturen voorop. De populatie van onze school is zo goed als mono etnisch.

3.3 Uitwerking actief burgerschap en sociale integratie op Toermalijn

3.3.1 KWINK

In de methode KWINK is ook een module burgerschap opgenomen. Per bouw zijn er 5 lessen binnen het domein burgerschap. De volgende inhouds komen in de lessen naar voren:

- Vrijheid en gelijkheid
- Macht en inspraak
- Identiteit/Diversiteit
- Solidariteit
- Digitaal samenleven

De lessen kennen dezelfde opbouw als de lessen van Kwink sociaal emotioneel leren namelijk;

1. Start: introductie lesinhoud en activeren kennis;
2. Uitleg: filmpjes en informatie;
3. Oefenen: van basistechnieken en 21e-eeuwse vaardigheden; veelal met coöperatieve werkvormen;
4. Terugkijken: evaluatie;
5. En nu?: Burgerschap en mensenrechten ontdekken op school en onderzoeken in de samenleving.

Ook bij de lessen uit de module burgerschap gaat Kwink er van uit dat de school een ideale oefenplaats is. De kinderen krijgen tijdens de lessen de ruimte om te werken aan vaardigheden als communiceren, samenwerken en deelnemen aan besluitvormingsprocessen. Ook worden ze gestimuleerd tot kritisch en creatief denken, empathisch vermogen, redeneren en argumenteren.

3.3.2 Multiculturele samenleving

De kinderen hebben van Toermalijn kennis van de culturele achtergrond van de kinderen die in de omgeving wonen. Dit is geïntegreerd in het gewone programma rond thema wonen.

De school heeft een abonnement voor alle kinderen vanaf groep 5 op het maandblad SamSam.

Leerkrachten stellen thema's en onderwerpen uit het blad centraal.

3.3.3 Lokale omgeving

De school heeft overleg met de gezamenlijke kerken in Wormerveer. Gezamenlijk organiseren we een bovenkerkelijke vredesdienst en een actie met de diverse gemeenschappen met Palmpasen.

Met de plaatselijke afdeling van Centrum Jong is er periodiek overleg over afstemming van activiteiten rond de sociale cohesie en burgerschapsvorming waaronder de organisatie van opvoedingscursussen en de organisatie van een gezamenlijke gedichtendag.

Democratie:

Periodiek wordt door een panel bestaande uit kinderen uit de groepen 6, 7 en 8 een enquête over de school ingevuld. Een terugkerend onderdeel zijn vragen m.b.t. inspraak, veiligheid en sociale omgang. De resultaten worden door de directie besproken met het panel. Indien nodig wordt het beleid aangepast.

Kinderen leren in klassengesprekken op structurele manier de basiswaarden van meningsuiting, luisteren naar anderen en respect voor andere meningen.

3.3.4 Staatsinrichting:

De groepen 7 en 8 besteden jaarlijks aandacht aan Prinsjesdag. Bij verkiezingen wordt de werking van parlement, vertegenwoordiging, regering aan kinderen van gr 7 en 8 uitgelegd.

Jaarlijks besteden we aandacht aan de week van het geld.

3.3.5 Kinderenraad:

Op Toermalijn hebben we sinds het schooljaar 2018-2019 een kinderenraad. Hierin zitten kinderen uit de groepen 6, 7 en 8. De kinderen praten in bijeenkomsten met directie en een leerkracht over zaken die te maken hebben met school en de schoolomgeving. Ze geven aan wat ze belangrijk vinden en geven hierbij input voor het inzetten van beleid.

3.3.6 Verkeer

Kinderen uit de groepen 7 doen jaarlijks het theoretisch en praktisch verkeersexamen. De kinderen geven voor het praktische deel aan welke gevaarlijke punten zij ervaren in de omgeving van de school. Hier wordt tijdens het examen specifiek aandacht besteed.

In iedere groep worden verkeerslessen gegeven. Tijdens deze lessen is er aandacht voor de verschillende verkeerssituaties in de leefomgeving van de kinderen.

In groep 5 doen de kinderen mee aan de 'zebra-actie' in samenwerking met Veilig Verkeer Nederland (VVN). De kinderen krijgen les over het gewenste gedrag bij het zebrapad, zowel van voetgangers als andere verkeersdeelnemers. Vervolgens gaat een groepje kinderen onder begeleiding van een docent van VVN bij het zebrapad attenties uitdelen aan automobilisten die stoppen voor het zebrapad, zodat de kinderen veilig kunnen oversteken.

3.3.7 Kunst en cultuur

Elke groep bezoekt ten minste eenmaal per jaar een cultureel evenement, georganiseerd via het Cultuurmenu Zaanstreek. Dit kan op school zijn, in de Verkadezaal van de muziekschool, in het Zaantheater, in een museum of in de bioscoop. Er wordt gewerkt met een vierjarenplan, zodat het aanbod voor alle kinderen heel gevarieerd is. Ook zijn er projecten ontwikkeld in het kader van het Cultureel Erfgoed. Alle activiteiten worden in de groep voorbereid.

Toermalijn heeft samen met andere scholen en Zaanse erfgoedinstellingen meegewerkt aan de ontwikkeling van het erfgoedmenu. Dit is een programma dat kinderen in aanraking brengt met sporen uit het Zaanse verleden. Denk daarbij aan molens, archeologische vondsten, landschappen, gebouwen, musea, archiefdocumenten, woorden van vroeger en verhalen. Leskisten vol materiaal, onderzoeksopdrachten en boeken worden gebruikt bij het erfgoed programma. Vaak hoort er een excursie bij naar één van de instellingen. Door alle kinderen in aanraking te laten komen met ons erfgoed, zal het historisch besef toenemen. Zo wordt een goed fundament gelegd onder ons geschiedenisonderwijs.

3.3.8 Sociale veiligheid

Om de sociale veiligheid te waarborgen heeft Toermalijn:

- Gedragsregels (waaronder beleid om pesten tegen te gaan);
- Een veiligheidsbeleid voor medewerkers (werken in een veilige omgeving, geweld tegen medewerkers is ontoelaatbaar);
- Een klachtenregeling met contactpersonen om de weg te wijzen in deze regeling;
- Een regeling tegen seksuele intimidatie.

Daarnaast zorgt Toermalijn voor een goed contact met kinderen en ouders door:

- Startgesprekken tussen ouder, kind en leerkracht bij de start van het schooljaar.
- Gesprekken met kinderen en ouders tijdens datamap gesprekken
- Gesprekken met ouders (o.a. via de informatieavonden, 10-minutengesprekken, voortgangsgesprekken, ouderraad);
- Gesprekken met medezeggenschapsraad en met de IKC-raad, informatie uit de enquêtes onder kinderen, ouders en medewerkers van de school

3.3.9 Mediawijsheid

Kinderen komen in aanraking met de nieuwe media, zoals Facebook, Whats-app, Twitter, Instagram, SnapChat etc. Deze media kunnen van grote invloed zijn. Het is daarom belangrijk dat kinderen, samen met volwassenen, kritisch naar media leren kijken en er goed mee kunnen omgaan. De kennis, vaardigheden en mentaliteit die hiervoor nodig zijn, noemen we mediawijsheid. Wij integreren de mogelijkheden in ons onderwijs en leren de kinderen op een positieve wijze met de nieuwe media om te gaan. Ook beschikt de school over een mediaprotocol (zie hoofdstuk 2.5.2). Hierin staan gedragsregels beschreven op welke wijze kinderen en personeel omgaan met (de nieuwe) media.

3.3.10 Goede doelen

IKC Toermalijn organiseert jaarlijks een actie voor een goed doel.

De groepen 7 en 8 doen ieder najaar mee met de Kinderpostzegel actie. Jaarlijks doet groep 8 mee aan de actie voor Jantje Beton.

3.3.11 Milieu en omgeving

Kinderen in de groepen 7 en 8 hebben een taak bij het onderhouden en netjes houden van plein en omgeving. In school is er aandacht voor het scheiden van afval en aandacht voor zuinig omgaan met materialen.

Leerkrachten maken jaarlijks een keuze uit het excursie en leskisten aanbod van de stichting Natuur en Milieu.

Huishoudelijke taken: Alle kinderen worden ingeschakeld bij de zorg voor de eigen werkomgeving, zoals verzorgen van planten, opruimen en aanvegen van het lokaal. Dit hoort bij de opvoeding van de kinderen. In de bovenbouw worden de taken uitgebreid met bladeren vegen, e.d. Deze taken worden via een rooster verdeeld. Kinderen uit verschillende groepen laten we samenwerken. In het algemeen worden dergelijke taken niet tijdens de les uitgevoerd: gevaarlijke zaken, zoals water koken, thee rondbrengen, of zwaar tillen, laten we de kinderen niet doen. Samen met de conciërge, de schoonmakers en de medewerkers hebben de kinderen een aandeel in de zorg voor onze school en omgeving.

Milieu: De school werkt daadwerkelijk mee met het terugdringen van de milieuverontreiniging. We sparen oud papier en verzamelen groen afval.

3.3.12 Sociale omgang en cohesie

- In alle groepen wordt gebruik gemaakt van de methode “Kwink” Het is de bedoeling dat de kinderen zich via (rollen)spelletjes, gesprekken, schrijf- en tekenopdrachten meer bewust worden van hun plaats in de groep en maatschappij. Ook worden zij zich bewust van hun handelen.

- De school heeft het oorlogsmonument aan de Provinciale weg in Wormerveer geadopteerd. In april wordt er een herdenking georganiseerd en leggen de kinderen uit groep 7 een krans. Kinderen leren en zingen voor deze gelegenheid ons volkslied.
- Onze IKC heeft een IKC-lied. De kinderen zingen dit bij bijzondere gelegenheden.
- In de bovenbouw wordt jaarlijks aandacht besteed aan de onderwerpen vuurwerk, drugs, alcohol, graffiti, social media en vandalisme.
- De kinderen worden gevolgd in hun sociaal emotionele ontwikkeling door het invullen en bespreken van het leerlingvolgsystemen KIIJK (groep 1 en 2) en ZIEN (groep 3 t/m 8). Kinderen van groep 5 t/m 8 vullen zelf ook een leerling vragenlijst in. De resultaten hiervan worden geanalyseerd en gebruikt bij het maken van het groepsplan gedrag. Ook geeft het inzicht in het welbevinden van de kinderen op onze school.
- In april vullen de kinderen van groep 5 t/m 8 een extra vragenlijst van Zien! in om de veiligheid op school te monitoren.
- Onze school staat jaarlijks open voor (oud) kinderen die hun maatschappelijke (snuffel) stage moeten doen. Zij worden in de groepen ingezet.
- Iedere groep organiseert minimaal 1 keer per schooljaar een activiteit die actief sociaal burgerschap stimuleert. Dit in samenwerking met een instelling (inde buurt van) Wormerveer.

4 Verantwoording, Evaluatie en Borging

De wijze waarop invulling wordt gegeven aan burgerschap en sociale cohesie is onderwerp van gesprek van team met medezeggenschapsraad (MR).

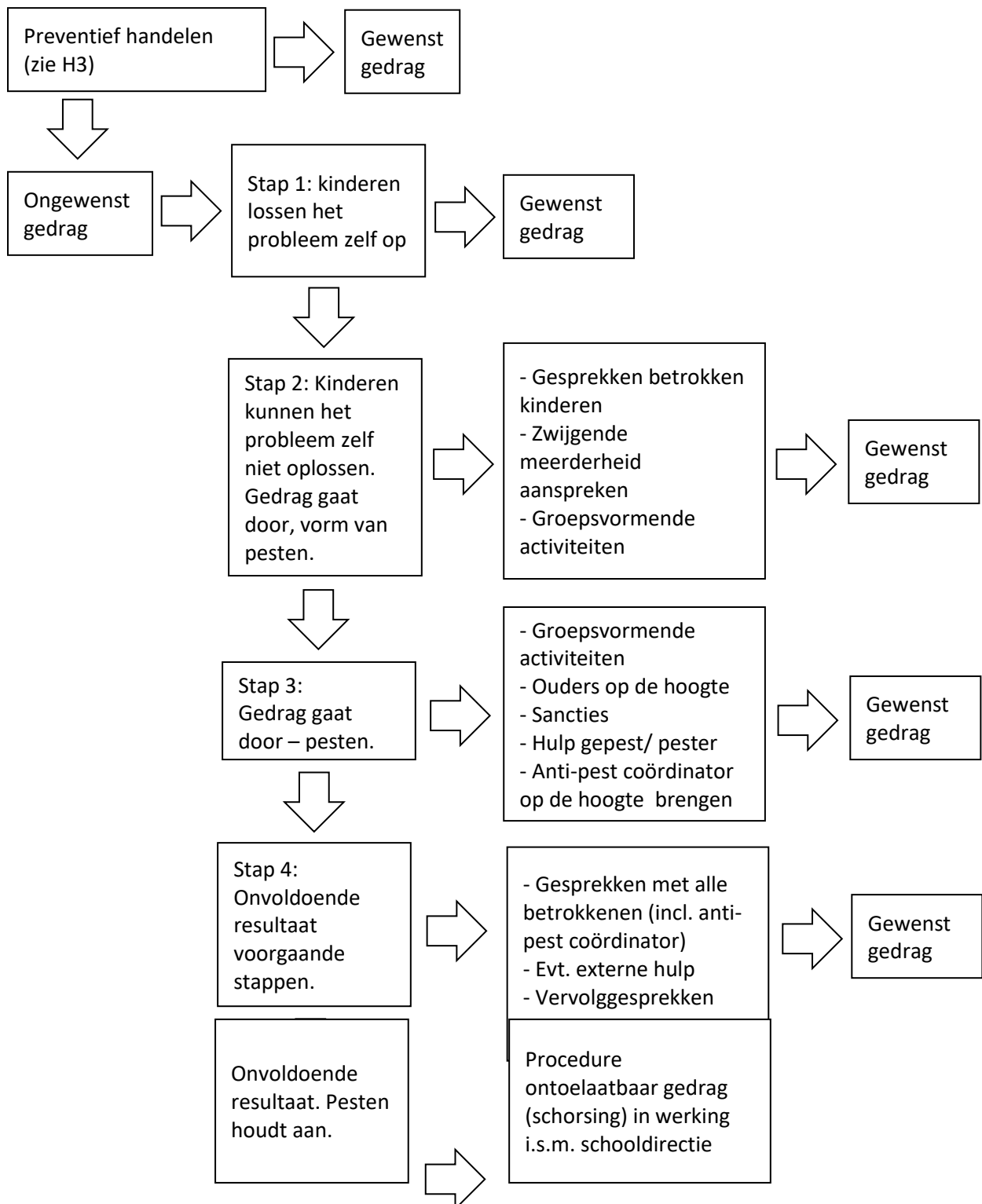
De periodieke enquêtes voor ouders, kinderen en personeel geven ons een beeld hoe zij omgaan met bovengenoemde thema's. Daarnaast worden de thema's en de behaalde ontwikkeling en resultaten op diverse vergaderingen (personeel en MR) geëvalueerd en zo nodig geactualiseerd en bijgesteld. Door observatie, gesprek en evaluatie krijgen wij inzicht of wij de gestelde doelen bereikt hebben.

Aangeboden lespakketten m.b.t. deze thema's worden beoordeeld op kwaliteit, aanbod en toepasbaarheid. Waar mogelijk worden ze ingezet en in het jaaraanbod opgenomen.

Dit document is opgenomen in het schoolplan.

5. Bijlagen

Bijlage 1 – Stroomdiagram aanpak van ruzies en pestgedrag

Bijlage 2 – Pestprotocol IKC Toermalijn

Dit onderwijsprotocol tegen pesten probeert door samenwerking het probleem van het pestgedrag bij kinderen aan te pakken, alsmede het cyberpesten. Hiermee willen wij het geluk, het welzijn en de toekomstverwachting van de kinderen verbeteren.

De medezeggenschapsraad, directie en het personeel van basisschool Toermalijn verklaren het volgende:

Pesten is een wezenlijk en groot probleem. Pestgedrag is schadelijk voor kinderen, zowel voor slachtoffers als voor de kinderen die pesten. Dit ernstige probleem moet aangepakt worden, in het bijzonder door de ouders en de leerkrachten.

Medezeggenschapsraad, directie en personeel moeten zo goed mogelijk samenwerken met kinderen en ouders om het probleem pesten op te lossen.

De ondertekenaars van dit protocol verplichten zich tot het volgende:

- Hulp bieden aan het gepeste kind, in ieder geval de klacht serieus nemen
- Hulp bieden aan de pester door correctie, zelfreflectie van het gedrag
- Hulp bieden aan de zwijgende middengroep, b.v. door apart aan te spreken, lessen over omgang met anderen
- Hulp bieden aan de leerkracht
- Hulp bieden aan de betreffende ouders, b.v. door het creëren van communicatiemomenten tussen ouders van pester en gepeste
- Het bewust maken en bewust houden van alle betrokkenen van het probleem, b.v. door het als aandachtspunt op te voeren bij de informatieavond
- Het aanstellen van een vertrouwenspersoon op school
- Het aanleggen van toegankelijke, goede informatie over het probleem pesten

Elke twee jaar wordt dit protocol geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.

Bijlage 3 – Adviezen aan ouders

Ouders van gepeste kinderen:

- Houd de communicatie met uw kind open, blijf in gesprek met uw kind
- Als pesten niet op school gebeurt, maar op straat, probeert u contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
- Pesten op school kunt u het beste direct met de leerkracht bespreken
- Door positieve stimulering kan het zelfrespect vergroot worden of weer terugkomen
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- Steun uw kind in het idee dat er een einde aan het pesten komt

Ouders van kinderen die pesten:

- Neem het probleem van uw kind serieus
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kans pester te worden
- Probeer achter de mogelijke oorzaak te komen
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet
- Besteed extra aandacht aan uw kind
- Stimuleer uw kind tot het beoefenen van een sport
- Corrigeer ongewenst gedrag en benoem het goede gedrag van uw kind
- Maak uw kind duidelijk dat u achter de beslissing van school staat

Alle andere ouders:

- Neem de ouders van het gepeste kind serieus
- Stimuleer uw kind om op een goede manier met andere kinderen om te gaan
- Corrigeer uw kind bij ongewenst gedrag en benoem goed gedrag
- Geef zelf het goede voorbeeld
- Leer uw kind voor anderen op te komen
- Leer uw kind voor zichzelf op te komen